

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno MCCCCXXXVIII. ad annum MCCCCXL.

Parisiis, 1644

Collatio Decimatertia. Die VIII. Decembris. Disputatur, vtrum tantummodo nouae professiones fidei continentes contraria symbolo & fidei, reiiciendae sint: an vero etiam non continentes contraria.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15490

cum, ad ius positivum pertinet quod apponatur, vel non apponatur in symbolo.

¹⁰ *Voluit.*] Probat Iulianus cardinalis, quod quamvis non fuerit additum symbolo verbum Dei genitrix (quia, ut subdit, non erat tunc necesse) tamen maxima pars patrum iudicabat, quod posset addi. Ergo colligitur, quod existimabant additionem posse fieri. Vide actionem s. Concilii Calchedonenfis.

ANNO
CHRISTI
1438.

COLLATIO DECIMATERTIA.

DIE VIII. DECEMBRIS.

Disputatur, utrum tantummodo novæ professiones fidei continententes contraria symbolo & fidei, reiiciendæ sint: an vero etiam non continententes contraria.

AND. DIE VIII. præsentis mensis cœpit imperator in medium hæc verba proferre.

IMPER. Reuerendissime pater, quia pridie postquam recessimus, misi ad dicendum sanctissimo domino papæ, quod modus servatus non placet deputatis, & impediuntur, & non dicunt quod volunt. Nam dicunt pauca, & vos multa replicatis; & nostri non possunt dicere quæ volunt: & propterea nuntiaimus beatissimo domino papæ, ut talis modus tollatur de medio, ut fiant breves responsiones: & quod sua sanctitas dixit, quod hoc sibi placebat, & quod ita ordinaretur de cetero: nihilo minus deputatis pro parte nostra visum est, ut ipsi dicerent hodie quidquid volunt. Non videatur vobis extraneum, nec nos facere contrarium.

CARD. Quia sum servitor imperatoris, fiducialiter loquar tuæ serenitati. Tua serenitas dicit, quod impediuntur vestri. Patientes fuimus, & nunquam impediimus, quod non dicerent: & si quod plus dictum est quam sibi videbatur expediens, dictum est ad declarandam veritatem: quia de necessitate est, quod respondens plus dicat quam qui arguit, quia plurimæ occurrunt responsiones. Et cum petieritis, ut per quæsitæ brevia & responsiones procederetur, & concessum sit, & adinvicem conclusum, nunc videmini variare, & illud destruere. Dicant, si placeat, & forte respondebitur ita breviter propositis. Si autem dicunt continue, continue respondebimus antequam

ab

ANNO
CHRISTI
1438.

ab hinc recedamus, quia nolumus quod recedatis sine re-
sponſione.

IMPER. Semper modum illum approbauimus, quem
intimaui domino nostro: tamen propter hoc nostrorum
intentio est, vt hodie dicant prolixius.

CARD. Dicatis prout conclusimus, & respondebitur
verbum per verbum.

IMPER. Nostri dicant continue.

CARD. Nos respondebimus: dicatis per mensuram
temporis, dicatis media hora, & nos media hora.

IMPER. Dicemus quantum volumus, vt dicendi requi-
rit negotium.

CARD. Melius esset, vt fieret verbum per verbum.

AND. Incepit Ephesinus hoc modo.

EPHES. In præcedenti congregatione, honoratissimi
patres, proposuimus ostendere responsionem vestram fa-
ctam prohibitioni, esse contrariam intentioni patrum.
Primo itaque incipientes ab ipso vocabulo, aliud, vel, di-
uersum, in quo præsentis quæstionis vis residet, satis ap-
probate & euidenter ostendimus, ad plus dici contra-
rium quam diuersum, nec esse aliquam necessitatem, vt
possitis a voce diuertere; & cum auditis aliam, solum intel-
ligere contrariam tantum, vt dicitis. Deinde a rationibus
& verbis adductis per reuerendissimum dominum cardina-
lem tamquam oportuit credere. Nunc, si placet, re-
deamus ad prætermissa, & continuando nos dicemus quæ
tunc non potuimus, & prætermisimus, ne videamur ab ip-
so modo & vi disputationis nihil habuisse respondere. Di-
cimus quod & ipsa dictio symboli, cum dictionibus & vo-
cibus quæ ibi iacent, cogit nos intelligere fidem non solum
secundum intellectum & sententiam, sed & quoad literas.
Nam omne symbolum collatio quædam vel compositio
est, per quæ nos tradimus concepta ad alium: videlicet no-
mina sunt indicia seu symbola conceptorum, quæ sunt
mentis: & oportet omnibus eadem nomina * exequi, quæ
etiam intellectibus communicant. Ita apud omnes Græ-
cos rationale animal homo dicitur: simili modo apud om-
nes Latinos idem animal homo dicitur. nam aliter nun-
quam possent cõmunicare in conceptibus & intellectibus,
nisi singulis dictionibus & indiçiis vterentur. Sic denique

* Id est, iis
deum vii.

Concil. Tom. 33.

K k

apud omnes Christianos idem symbolum debet haberi non solum intellectu, sed in vocibus, vt in conceptibus videantur idem communicare. Item symbolum, seu sonus belli sunt voces tubæ, & in vno & eodem bello audiuntur: ergo apud omnes Christianos qui contra hæreticos susceperunt bellum, vnum & idem symbolum fidei debet haberi & cantari, & debent idem symbolum habere vt signum & indicium belli suscepti contra infideles, vt symbolum idem dicatur voce & sensu. Syllogismus ita se habet: Expositio fidei symbolum est, omne symbolum vnum & idem debet esse apud illos qui vtuntur: ergo expositio quæ symbolum dicitur, vna & eadem apud omnes Christianos esse debet. Videturne vobis aliquam nostrarum propositionum non esse sanam? Videtur conclusio esse necessaria, nisi aliquis velit repugnare veritati. Item symbolum fidei (vt per viam diffinitionis capiamus) nil aliud est, nisi expositio fidei, quæ per voces & declarationes intelligitur. Nonne placet hæc diffinitio? Ego credo quod hæc omnibus placere debet. Iterum dico, fidei symbolum est expositio fidei, quæ in verbis & vocibus consistit. Aliud symbolum quod prohibent patres, & eos qui audent aliud facere, astringunt anathemate, nihil aliud est, nisi alia expositio fidei, quæ constat aliis vocibus & vocabulis. Hanc expositionem patres prohibent, & non solum contrariam, vt dicitis. Item proferre & conscribere^a & componere additionem ipsam symbolo, liquido refertur ad verba & literas: ergo & secundum vocabulum, constitutum est vt symbolum maneat. Hæc dicta sint de dictionibus. Quod autem patrum intentioni expositio vestra repugnet, manifestatur, si volumus speculari intentionem patrum prohibentium, non ex aliis actibus quæ ad alios articulos fecerant, nec ex his quæ primo dicta fuerant, nec ex epistolis. Nam in quolibet eorum propriam quamdam intentionem habebant, licet omnis intentio vniuersæ Synodi eo tenderet, vt beatus Cyrillus dicit & vos, videlicet vt destrueretur opinio Nestorii & eorum qui ea sapiebant. Quærendus est igitur intellectus prohibitionis ex his quæ acta fuere circa ipsam prohibitionem & diffinitionem. Insuper ab epistolis illis quæ postea fuere scriptæ, cum per epistolas patres voluerint declarare

^a Sunt verba prohibitionis Concilii Ephesini, de quibus supra.

ANNO
 CHRISTI
 1438.

intentum prohibitionis, constat ex iis quæ acta sunt tunc temporis, allatum fuisse per Charisium symbolum transformatum per Nestorianos. Cum itaque patres vidissent, quod nisi prohiberent per vniuersalem & generalem prohibitionem, & tollerent licentiam transformandi alia symbola, liceret omnibus hæreticis semper, cum haberent licentiam transformandi symbolum, inferere multas transformationes: ideo terminarunt, vt de cetero non liceret, nec posset tradi alia fides conuersis ab hæresi, id est, aliud symbolum. Ita dicit Cyrillus, qui fuit huius diffinitionis legislator, & qui in sua epistola exposuit. Aliud ergo symbolum intelligere contrarium tantum, ridiculum est. Nam tali modo multa & diuersa symbola fuissent exhibita, cum patres & Concilia per diuersa tempora declararent ex exortis erroribus circa fidem. Sed nec Concilium ipsum tertium vocem ipsam, Deigenitrix, quam diffinierat, voluit symbolo inferere: sed nullo modo fuerunt molesti, quin maneret immutabile, sed in priuata diffinitione exprimebant id quod diffinierant. Hæc ab ipsis verbis diffinitionis excipienda sunt. Prius enim patres instarunt ad causam illam deprauationis vel transformationis symboli veræ fidei: deinde illos qui sapiebant illas pollutas opiniones, condemnarunt: dictiones denique familiares accommodatæ sunt rei. Nam expositioni symboli fidei illud accommodatur, nemini licere aliam fidem proferre, scribere, &c. Hæc namque manifeste ad expositionem symboli respiciunt, quæ per dictiones fit in dogmatibus. Similiter prohibent, vt nullo modo quis alia dogmata sapiat. Legatur ipsa diffinitio: sed satis fuit lecta in præcedenti congregatione. Videtisne ex illis quæ fuerunt lecta, quomodo patres illi primo voluerunt prohibere transformationem per dicta, postea etiam sensum priuatarum opinionum, & separatim prohibetur transformatio quoad vocabula, & separatim, ne quis aliud sapiat?

CARD. In qua prohibitione prohibetur?

EPHES. In diffinitione tertii Concilii.

CARD. Placet.

EPHES. Et cum ita distinctim iaceant, non debemus inferere * hæc, attestante epistola. Nam in epistola illa quæ

Concil. Tom. 33.

Kk ij

* Id est, confundere.

scribitur ad Ioannem Antiochenum: Nullo modo patimur (dicit Cyrillus) moueri terminatam a patribus fidem, hoc est symbolum. Auditisne illud dictum, nullo modo fidem debere moueri, nec per dictiones, dicit, nec per sensum? Nam vnus modus est motionis, & est mutatio dictionum. nam mouetur illud quod mutatur, non solum per sensum, sed etiam per aliquas additiones vel diminutiones: nec^a permittimus nobisipsis, nec aliis subsequen- tibus. Auditisne quomodo excipit se a potestate immutandi, & aliis etiam, qui possent? Nam ex parte totius Concilii ipse dicit, dum respicit ad illam definitionem. Possentne aliquis hic dicere, contrariam tantum fidem prohiberi? numquid & illi hæretici erant? nam dicit, nec nobisipsis. Sequitur dicens: Non permittimus nobis, nec aliis immutare, nec syllabam transgredi. Videtisne quomodo vsque ad dictiones & syllabas exegit diligentiam? Hac auctoritate videtis quomodo nostris rationibus assensum dat^a: manifestum est. Potestne vna syllaba aliquam hæresim inducere, cum dicit, nec syllaba^b? Et nostram opinionem attestatur per omnia, & secundum dictiones symbolum manet immutabile & inconquassatum. Nam impertinens erat sibi dicere, non permittimus nobis contrariam fidem: & esset hoc manifeste repugnans intentioni ipsorum. Item post unionem orientalium conquesti fuerunt aliqui de Concilio illo, de sancto Cyrillo, qui suscepit orientales, qui admitterant aliud symbolum quam Nicænum. At ille respondit excusans se in^c epistola ad Acacium, sic dicens.

CARD. Quomodo incipit?

EPHES. Res quidem dignæ cognitione, alias causa quidem digna: & dicit, percipio vero quod & illud dicunt.

CARD. Legatis superius ibi: Nolite seminare super spinas: legatis.

AND. Lectum est, & deinde illa verba, percipio vero quod & illud dicunt in symboli expositione, forte quia illud antiquum dehonorauius: *Stultus stulta loquetur, & cor eius inania intelliget*. Illud tantum dicimus, & nos fidei expositionem, &c. Aut aliam suscipimus, &c. Sufficit nobis ex Deo inspirata scriptura, patrumque sobrietas, &c. Ad vnum quidem recte se habens expositum fidei symbolum. Quoniam vero, &c.

^a Cyrillus, scilicet.

^b Admittit infra cardinalis, quod syllaba potest corrumpere sensum, nec est dubium de hoc.

^c Isai. 32.

^e Pro intelligentia vide Verba epistolæ relata hic in §. nota.

ANNO
CHRISTI
1438.

EPHES. Sequitur in ipsa epistola, & declarat quare patres admiserunt expositionem fidei orientalium; sed vt priuatam, non vt publicam: & ideo ista omittimus.

CARD. Et ego supplebo.

EPHES. Demum subdit Cyrillus: Nam sancta & oecumenica Synodus in Epheso prouidit, necessario non debere ecclesiis Dei aliam fidei expositionem inferre, praeter eam quam patres in Spiritu sancto loquentes terminaerant. Cetera quae sequuntur in epistola, credimus paternitati vestrae nota. Ex his apparet, quod vehementissime reprehenderunt velle mutare symbolum praeter declarata. Nam putauerunt quod tamquam symbolum professio fidei orientalium fuisset accepta, & beatus Cyrillus illos excusabat dicens, quod vt professio suae opinionis. Iterum in vna alia epistola ad Ioannem Antiochenum beatus Cyrillus scribit, & ipsius voces in propria epistola conferens talia dicit.

CARD. Quomodo incipit?

EPHES. Exultent.

CARD. Alias allegastis eamdem.

EPHES. Ista sunt verba Ioannis, quae fuerunt posita in epistola Cyrilli, & haec ad literam sunt: De Dei genitrice quomodo sentiamus, & de modo humanitatis vnigeniti Filii Dei, non necessario in additionis parte, sed in plenae informationis specie, sicut vniuersum a diuinis scripturis & a traditione sanctorum patrum suscepimus, breuiter trademus, nihil addentes fidei expositae per sanctos patres Nicenos. Nam, vt praediximus, ad omnem sufficit pietatis agnitionem, & vniuersae perfidiae abdicationem. Audistis reuerendissime pater, quae de genitrice Dei dicta sunt, & de modo incarnationis Dei, dicemus non in parte additionis. Nam scribit prohibitam in simbolo additionem; propterea dicit: Nullam additionem in simbolo facimus.

CARD. Non dicit symbolum.

EPHES. Sufficit, quod dicat fidei, & subdit: Nil addentes fidei expositae per Nicenos. Haec ita fecerunt, quia in simbolo non addiderunt. Videtis quomodo opera verbis, & verba operibus conueniunt, & omnia attestantur nostrae intentioni. Ista intentio est diffinitionis, liquido apparet ex dictis per patres, & quae ab eis fuerunt data, quae

diffinitio nihil aliud significat, nisi vt symbolum maneat immutabile, & quod additiones non liceant ex hoc vnicuique volenti transformare symbolum, & in illo inferre opiniones hæreticas. Iusserunt & denique hanc diffinitionem debere valere & durare perpetuo, sub pœnis horribilibus. Quam diffinitionem vt regulam fidei fecerunt, cum cognouissent quod ex hoc nulli detrimentum posset inferri. Sed contra ex licentia posse addere & immutare, posse nonnunquam esse aliquam deprauationem & sensus & dictionum. Si autem contrariam tantum prohibuissent, vt dicitis, superflua fuisset. nam talis res & antea prohibita erat. Illud non facit quod prohibeat, quod ante prohibitum est. Item aliter immanes minime essent in eos qui contrariam exponerent fidem. Nemo vnquam suam fidem vt falsam exponit, licet illa esset veræ fidei contraria: sed credens suam fidem esse veram & sanam, & sacris scripturis consonam. Vnde sibi licere mutare symbolum omnes dicerent: omnes namque veram suam fidem exprimerent, & superuacanea esset diffinitio, & fieret; & profecto esset superuacaneus & immunis, qui talia auderet dicere. Item illum qui contrariam exhiberet fidem, non solum episcopatu suo, si episcopus esset, sed etiam anathemate constringunt: quod quidem maxime per dictum tertium Concilium patet. Nestorium namque anathematizauit, non solum episcopatu priuauit. Et in diffinitione iacet, priuari debere episcopum episcopatu, si comprehenderetur aliam fidem sapere: ad immutationem secundum dictionem fidei solum respicit diffinitio, non ad immutationem secundum sensum.

^a id est, etiam ad solam mutationem secundum dictionem respicit diffinitio, & non tantum secundum sensum, vt vos Latini dicitis.

CARD. Dicatis iterum.

AND. Etiam iterum repetierunt idem.

EPHES. Iterum velle determinare ea quæ omnibus fere videntur, non necessarium esse videtur, imo furiosum. Sed quod contraria fides prohibita sit, omnibus videtur, etiam si parum quid humanitatis sentirent. Ac beatus Cyrillus dicit necessario de hoc Concilio prouidisse, nec iustum est de his intelligi necessarium, quæ omnibus videntur, videlicet de contrariæ fidei additione, sed de additione vniuersa simpliciter. Item cum quid fuit causa vt aliquid fieret, potest etiam dici hoc illud facere, etsi prin-

ANNO
CHRISTI
1438.

principaliter hoc illud non facit: vt, posse vera addere, potest fieri causa vt etiam falsa addantur: cumque qui fidem sapit non credit esse falsa, hoc vero est fidem mouere. Ideo possumus dicere, illum qui addit, esse causam immutationis fidei, etiamsi vera addit: quoniam cum hoc sit licitum, licere posset nonnunquam aliquibus etiam falsa inserere veris, cum illa viderentur ipsis vera. quod ab ipsis rebus possumus percipere. Multa enim ante ipsam prohibitionem habita sunt symbola, vt per ecclesie historias significatur. Potest ergo dici & ille fidem immutare, qui simpliciter addit, & non solum qui falsa addit, vt vos dicitis. Item beatus Ioannes theologus & euangelista videtur voluisse suam Apocalypsim intactam fore vsque ad immutationem dictionum, & maledicit eos qui talia auderent. *Si quis addiderit, dicens, in hoc libro, & si quis detraxerit, detrahatur eum Deus a libro viuentium.* Apocal. vii. Si autem talia quae ita horribiles maledictiones exhiberent, de dictionibus & syllabis intelligenda sunt, cur non eadem intelligemus in symbolo? Certe vbi Cyrillus & Agatho prohibent, ^a alter non permittit dictionem vllam immutare, vel syllabam transgredi: alter ex sensibus totum volens seruari dicit. Item sacrum euangelium, beatum Apostolum & vniuersam scripturam multi sanctorum & patrum exposuerunt & declararunt, & patres primi Concilii consubstantialem praedicarunt Filium Patri, occasionem habentes a sacris scripturis. Item secundum Concilium Spiritum sanctum & viuificantem praedicauit; & nihilo minus nil istorum aliquid voluerunt in euangelio addere. At si liceret addere declarationes principalibus, deberet ibidem addi. Si autem nemo hoc audet Christianus, cur eadem veneratio symbolo non est adhibenda, vbi praesertim id specialiter prohibitiones patrum prohibuerunt? At vt morem geram, inseram rationi vestrae quod a scripturis sacris sumam: nec erit alienum quod dicendum est a tractatu nostro, imo pertinentissimum: rogo, accipiat verbum toleranter. Illi qui impugnabant Spiritum sanctum tempore Gregorii Theologi, quarebant ab orthodoxis, & utebantur tali diuisione: Spiritus sanctus genitus est, an non genitus? Cum autem illi non dicerent genitum, nec non genitum, inferabant: ergo si Spiritus sanctus nec genitus est, nec non ge-

^a id est, alter dicit seruandas dictiones, alter seruandū sensum, vt supra.

nitus, restat creaturam esse Spiritum sanctum. Magnus Gregorius vt huic occurreret, qui cognominatus est Theologus, ita dicebat: Vbi ponetis, quod a Patre procedit, cum exurgat in medio tuæ diuisionis, & quod inducatur a meliori theologo, id est a saluatore nostro Domino Iesu Christo, nisi tu abstraxeris vocem illam a sacris euangeliis, Spiritum veritatis qui a Patre procedit? & fieri videbitur tertium testamentum. Audis quomodo ille qui detrahit talem vocem euangeliis, tertium testamentum constituit. nam immutat illud testamentum. Ergo qui addiderit in hac veritate, Filioque, tertium testamentum faciet. An vos putatis detrahentem solum constituere tertium testamentum, addentem vero non? Multo magis debet dici hoc facere qui addit. nam tertium facere testamentum est vltra præsumptionem. Duo sunt testamenta secundum Apostolum. Si autem aliquis non audet addere euangelio, Filioque, in symbolo addet? Nonne & ipse tertium faciet symbolum? ita. Et profecto qui Christianorum tertium audit symbolum, non admittit duo tantum symbola vt duo testamenta, vnum primi Concilii implicite, & aliud secundi explicitum.

CARD. Est finis per vos impositus dictis?

EPHES. Multa habemus dicere: sed quia tempus non patitur, videntur omittenda. Nam quæ habemus dicere ad responsonem aliorum argumentorum, in aliis nostris conuentibus dicemus. Ideo si placet, finiemus sermonem: & si placeat paternitati vestræ respondere, eligatis duo, & ad illa respondeatis.

CARD. Audiatis me.

EPHES. Quia fessi sumus in dicendo, ita & in audiendo.

CARD. Paternitates vestræ bene habent agere nobiscum: si in scriptis, in scriptis; si ore, ore; si longe, longe; si breuiter, breuiter. Postquam elegistis viam de dicendo prolixè, patiamini vt longe dicam. In primis teneatis menti, quod dedi xxvii. rationes, & nulli respondistis, sed intrastis alias materias, & illis bene respondebimus & clare. Quia hic sumus ad declarationem veritatis, debemus manifeste hinc inde quidquid reperimus faciens ad veritatem, reducere: & pridie dixi vnum solenne, nunc dicam aliud. Ego misi Veronam, & venit decretum Romanorum
pon-

ANNO
CHRISTI
1438.

pontificum valde authenticum & verum: quærens aliud, improviso hoc inueni. Hic sunt epistolæ, quas scribit Athanasius ad papam Marcum & Liberium, &

EPHES. Nunquam audiuius Marcum.

CARD. Fuit immediatus successor beati Siluestri.

EPHES. Habemus Iulium.

CARD. Non est^a ita. Omnes Ægyptii, quia fuerunt exspoliati ab hæreticis, & quia libri fuerunt combusti, & capitula Concilii Nicæni, scripserunt beato Athanasio, principaliter scribentes beato Marco, vt mittat sibi capitula Nicæni, quia dicit Athanasius: Ego fui præfens, quando in Concilio Nicæno fuerunt data illa capitula apocryphis vestris. Marcus papa dicit, quod fecit quæri in archiuo Romanæ ecclesiæ, & inuenit illa integra & illæsa. Sed quia fuerunt subscripta per episcopos Nicæna Synodi, non vult mittere originalia, sed authentica sumpta. Postea Athanasius petit Liberio papæ, vt præstet sibi auxilium. Inter alia Liberius^b respondit, & hortatur ad tolerantiam & patientiam persecutionum: & dicit aliqua, quæ pertinent ad Concilium Nicænum. Postea dicit quod in diffinitionibus Concilii Nicæni fuit hæc diffinitio, quod nulli liceat aliam fidem proferre, quam quæ fuerat in Concilio illo prolata. & hæc sunt verba. Igitur, vt legimus, prædictum sacrum Concilium diffiniuit, aliam fidem nulli licere proferre, aut scribere, vel proponere aut sapere, vel docere aliter, nec quidquam in fide sentire aut proferre, quod possit obuiare regulis patrum. Qui autem præsumpserit componere aliam fidem, aut proferre, vel docere, aut tradere aliud symbolum ad viam veritatis conuerti desiderantibus de quacumque hæresi, vel Iudæis, vel paganis volentibus fieri Christianis: hos, si episcopi fuerint, alienari ab episcopatu, clericos a clero: si monachi aut laici fuerint, anathemate feriri. Ex quibus concludo, quod Liberius viderat illa capitula in archiuo ecclesiæ Romanæ. Liberius fuit tertius a Siluestro: primo Marcus, secundo Iulius, tertio Liberius. Et Liberius fuit ante Concilium Constantinopolitanum, quod Concilium Constantinopolitanum fuit factum tempore Damasi. Post Liberium secutus est Felix, postea Damasus. Per ista apparet, quod prohibitio, ne fieret hæc immutatio, fuit facta

Concil. Tom. 33.

LI

^a Post Siluestrum successit Marcum, ex libro de Romanis pontificibus habet etiam Baron, anno 116. & alii.

^b Epist. 11. Concil. tom. 1. sub Liberio.

in Concilio primo, licet demum fuerit in tertio repetita. Vos sæpenumero dixistis, quod symbolum Constantino-
polititanum potuit fieri, quia ante prohibitionem vestram
dicitis quod ecclesia vniuersalis post prohibitionem tertii
Concilii non possit quid addere etiam verum. Si hoc ve-
rum esset, episcopi Constantinopolitani essent deponen-
di, & laici excommunicandi, quia stante prohibitione
facta tempore primi Concilii, vos fatemini, & clarissimum
est, patres Constantinopolitanos addidisse, vera tamen.
Ergo sequitur, si addere etiam vera pœnas inferret, quod
patres Constantinopolitani fuerint excommunicati. Sed
hoc est nefas dicere: ergo necesse est intelligere aliam fi-
dem, id est contrariam. Imo in prohibitione Concilii Ni-
cæni magis continetur quam in prohibitione tertii Con-
cilii, quia prohibet symbolo addi, cum in tertii Concilii
prohibitione prohibeatur immutari.

EPHES. Hoc, licet non sit in prohibitione tertii, est de-
claratum in quarto.

CARD. Exuite conscientias vestras, & videatis, si huic
potestis respondere: dicatis breuiter responsum ad hoc.

EPHES. Respondebimus postquam quæsiuerimus, il-
lam epistolam^a apud nos esse. Illud pro præsentis dicimus,
quod merito non debet iudicari ex ipsa epistola intentio
patrum qui in Nicæa conuenerunt, sed ex actibus, ex dif-
finitionibus ipsorum patrum requiremus hoc: & ostendas
verba ista aut in Canonibus, aut in actis primi Concilii. A-
lioquin quonam modo nos suscipiemus quæ inueniuntur
scripta alibi, & non in diffinitionibus ipsorum patrum, de
quorum diffinitione agitur? Nam & alio modo nullatenus
videtur verisimile, patres illos de sua diffinitione hoc
diffinisse: hoc^b attestatur per opera. Nam in subsequen-
tibus Conciliis, quæ fuerunt a tempore primi Concilii vs-
que ad tempus vbi multæ expositiones factæ fuerunt, &
vt arbitror, & Concilium Antiochenum^c, expositio facta
fuit: quod Concilium vt orthodoxum accepimus, & Ca-
nones approbamus: etiam illud Concilium dicit admit-
tere diffinitionem illam vt piam & fidelem. Non ergo tot
Concilia transgressa fuissent illam prohibitionem.

CARD. Certe non recte capitis. Dico quod ex his ver-
bis concluditur, quod non fuit hic sensus quem creditis,

^a Epist. scilicet
Liberii ad
Athanasium.

^b Id est, pro-
batur.

^c Id est, in eo
etiam facta
fuit expositio.
est autem in
Concilio An-
tioch. sub Iu-
lio papa cap. 1.

ANNO
CHRISTI
1438.

prohibitionis factæ de elucidatione veri dogmatis. Et ex his quæ dicitis, stante prohibitione prout fuit, concluditur, quod prohibitio non comprehendit veritatis expressionem, & quod huic libro credendum sit. Inspicito: liber iste est antiquus, & videatur: & si credimus vni magno doctori, quanto magis debemus credere vni summo pontifici? maxime illo tempore, quo non erat disceptatio, quia Liberius fuit ante Concilium Constantinopolitanum. Ex hoc potestis colligere, quid importent verba Cælestini, qui fuit ante tertiam Synodum, qui dicit: ^a Quis anathema euitat, qui quid addit? Vnde Cælestinus sentit, quod ante tertium Concilium erat prohibitio; alioquin non diceret illa verba: Quis non est dignus anathemate? Item de hoc videtur sensisse Concilium Calchedonense in allocutione quam facit ad Marcianum imperatorem, vbi dicit, quod aliqui asserebant arguendo Leonem, quod nulli licebat exponere fidem præter patres qui fuerunt in Nicæa. Postquam probavi satis, prohibitionem fuisse ante tertium Concilium, & quod ista verba, Aliam fidem, intelligenda sunt de diuersa, prout credo quod in vestris animis id teneatis, veniam ad responsionem expositorum per vos.

NICÆN. Quoniam dominatio vestra videtur fecisse mentionem, quod Marcus noluit mittere originalia, an in illa epistola continentur capitula?

CARD. In epistola dicit mittere omnes^b: non erat opportunum facere mentionem eorum^c.

NICÆN. Rogo, alius facit mentionem de eo quod dicitis?

CARD. Ita. fuit Liberius.

NICÆN. Quid erat expediens scribere Athanasio per Liberium, si illa capitula erant missa per suum prædecessorē?

CARD. Papa hoc fecit exprimendo pœnam: & potestis videre librum, ac cognoscetis ex præcedentibus & subsequentibus, si erat necessarium: & probavi per auctoritates alias, quod ante erat hæc prohibitio, & nondum quid respondistis. Ad primum argumentum dicitis, quod erat probatum, quod per illa verba, Aliam fidem, intelligitur de additione verborum, non de diuersa fide; & quod contrarium plus continet quam diuersum. Et dico sic. Secundum vos est ponere veram fidem secundum Nicæam, diuersam pro additione & malam, cum vna sit fides vera, videlicet

Concil. Tom. 33.

Ll ij

^a Quis non dignus est anathemate iudicatus, vel adiciens vel detrahens? Verba Cælestini in actis Concilii Ephesini par. 1. cap. 18. in epist. ad Nestorium, de qua etiam supra.

^b Scilicet Canones.
^c Canonum vel capitulorum facere mentionem, quia per extensum ea transmittantur.

quæ exposita in Nicæa, quæ exposuit euangelium, sequitur quod omnis alia sit⁷ falsa. Hoc est clarissimum: si hæc est vera solum, ergo alia: & si diuersæ, sunt falsæ; sicut dicimus: Tantum Deus Christianorum est verus Deus: ergo alii sunt falsi. Ad id quod dicitis, quod additio facit diuersitatem, dico quod non est verum, quia in substantia conueniunt, licet differant verbis: nec desinunt esse eadem, quia vna & eadem res potest nominari diuersis nominibus, & non desinit esse res eadem. Hoc probatur per primum actum Concilii Calchedonensis, vbi dicitur, patres in Nicæa & patres qui in Epheso sibi adinuicem consenserunt & consonuerunt, vt nil saperent aut diffinirent diuersum: & tamen in verbis est maxima differentia. Item lectis duabus diffinitionibus in septimo Concilio Theodori & Tarasii, fuit dictum, quod nil ibi dissonabat a fide: & tamen verbis in multis dissonabant. Ex quibus clarissimum hoc colligitur, quod non dicitur alia fides, nec in aliquo discrepare, quæ sensu conuenit, etsi verbis disconueniat: cuius contrarium per multa verba dixistis. Item allego rationem, quod symbolum Constantinopolitanum, quia in sententia conuenit cum Nicæno, reputatur idem: & hoc dixistis pluries, & probaui, quod diuersitas verborum non inducit diuersitatem substantiæ rei. Vnde ex vi vocabuli aliam fidem necesse est intelligere falsam, quia non est nisi vna, & illa vera, & alia falsa. Deinde dico, quod omnis difficultas est submota, quia in Concilio Calchedonensi^a fuit declaratum hoc verbum, aliam, intelligi de contraria. Ad id quod secundo dixistis de diffinitione symboli, quod est expositio cuiuscumque conceptus, & quod oportet, quod nomina participant cum vocabulis, sicut *ὁ ἄνθρωπος* apud Græcos, apud nos homo; & quod vnum debet esse & idem apud omnes Christianos, vt ista significatio sit communis omnibus Christianis, vt omnes intelligant vnum & idem: dico, quod hæc diffinitio de symbolo non est perfecta, quia sequeretur, quod omnis diffinitio fidei esset symbolum: quod tamen & ipsi negatis.

^a Vt paulo ante dictum est.

EPHES. Istam diffinitionem non dedi illi symbolo quod cantatur in ecclesia, sed particulari.

CARD. Ego probaui, quod symbolum Charisii & Tarasii, quod dicitur symbolum aliud quam commune, &

ANNO
CHRISTI
1438.

tamen habent diuersas voces. Ad id quod dicitis, quod debet esse vnum symbolum apud omnes Christianos, vt idem significet, vt homo: dico quod ita est, & symbolum nostrum habet Constantinopolitanum & Nicænum & euangelium: & sicut ante dixi, diuersitas non attenditur in verbis, sed significatu. Vnde sicut Constantinopolitanum & Nicænum reputantur idem, sic nostrum etiam in nullo differre. Ad id quod dicitis, quod debet esse simile voci tubæ, & idem sonet contra hæreticos, sicut tuba in bello: dico quod licet inter armigeros sit sonus qui designet bellum, si vnus tubicina magis sonaret, illo modo non diuerneret a bello, sed magis incitaret. Certum est si essent centum tubæ, non omnes haberent sonum in pari grauitate, sed tamen vnus reputatur, si in modo cantus conueniunt. Sicut si esset vnum genus armorum ad bellandum, licet vnus magis lucidaret arma sua, non videretur mutare genus armorum. Ita scribitur de beato Cyrillo, quod magis declarauit fidem Nicænam, & non videtur contrarium sensisse: & ita fecimus nos, quia magis declarauimus veritatem; & ideo non videmur quid fecisse contrarium. Vnde ex quo concordamus cum Nicæno & Constantinopolitano in veritate fidei, debet reputari vnum & idem, & omnes Christiani qui sciunt veritatem, audiendo symbolum nostrum, intelligunt Nicænum & Constantinopolitanum, sicut milites intelligunt sonum ad pugnam. Deinde facitis syllogismum. Dico, si vultis intelligere, quod omne symbolum debet esse idem in significatu, concedo: si vultis dicere, in verbis, nego: & probo per symbolum apostolorum, Nicænum & Constantinopolitanum. Ad secundum si vultis dicere, quod omnis expositio fidei est symbolum, nego: & vt intelligatis, differt fides a symbolo: quia aliud est fides, aliud symbolum. Sed si vultis dicere, scilicet symbolum Nicænum est fides, dico quod sic, & quod debet esse vnum, confiteor in re: & tamen si vultis dicere, quod debet esse idem in verbis, nego, & allego epistolam Cyrilli, quæ incipit^a. . . . Ibi dicit Cyrillus, quod intellectus nostros debemus coniungere cum irreprehensibilibus sensibus sanctorum patrum. Postea certa verba de symbolo, videlicet: Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Mariâ virgine. Postea dicit hæc verba: Intelligamus

^a Studium & diligentiam. Directa Anastasio, Alexandro, &c. agitque de symbolo in actis Concilii Ephesini parte 3. cap. 43.

^a Id est, imo
potius dicen-
dum est quod
hoc. &c.

quid, Et incarnatus, significet. Vnde Cyrillus attendebat ad significatum verborum, non ad sonum verborum: dicit verba & dogmata cogitanda, quid significant. Postea dicitis, quod illa prohibitio debet declarari per ea quæ ibi in actu facta fuere, non per ea quæ ante & post facta sunt; & quod non debet probari per epistolas sequentes. Dicitis quod hoc^a non videtur habere rationem apud aliquem intelligentem, imo magis attendi debet causa legislatoris, quam ipsa verba legis. Ita dicit beatus Hilarius, vnde ex antecedentibus actibus & epistolis probavi hunc sensum quem dixi, nihilo minus ex sequentibus epistolis postea probavi, videlicet quod omnis intentio Concilii fuit ad condemnandum dogma Nestorii: & probatur per duas Cyrilli epistolas, quæ dicunt, diffinitionem illam loqui de his quæ sunt extra sensum caritatis & rectæ fidei. Vnde ex his quæ facta sunt tunc & ante & post, probavi, quod ita est intelligendum, & quod aliter non potest intelligi. Postea intratis, quod ex actu Concilii appareat etiam prohibitio verborum, quia moti fuerunt ad reprimendum inconuenientia quæ sequebantur per diuersitatem symboli factam. Ego dico, quod ex hoc actu deducitur totum contrarium: quia si illud symbolum transformatum fuisset verum, sancta Synodus fuisset contenta, quia intentio Synodi non erat facere aliud, nisi vt sequeretur veritatem: & textus dicit rationem, quia continebatur perfidia^b; & symbolum Charisii fuit approbatum, quia continebat veritatem: & sic intentio Synodi erat prohibere falsitatem. Ad id quod dicitis, quod verba illa, Aliam fidem, id est aliud symbolum, hoc repugnat significationi verborum.

^b In illo scilicet symbolo Nestoriano.

EPHES. Cyrillus hoc declarauit.

^c Id est, hoc est verbum, vel hæc sunt verba Cyrilli, Non patimur fidem aut symbolum, &c. in epist. supra cit.

CARD. ^c Hoc verbum, Non patimur fidem aut symbolum: & dico, quod per prohibitionem inhihetur omnis expositio falsa, siue sit symbolum, siue aliud dogma.

EPHES. Non videtur ita.

CARD. Non vteris ciuilitate qua vtor tecum: forte & facis, quia te stringo nimis.

EPHES. Stringitis veritatem, & non miror, quia non es peritus in Græco.

CARD. Ego allego Latinum, ego probo ex ipsa signi-

ANNO
CHRISTI
1438.

ficatione. Certum est quod fides, maxime euangelica, continet plura explicite quam symbolum. Vnde symbolum est quædam compendiosa capitulatio ex his quæ sunt ex scripturis sanctorum patrum: unde certum est, quod differt recapitulatio a toto, vt explicitum ab implicito. unde aliud significat symbolum, quam fides. & probo. Videant ^a in Concilio sexto vbi dicitur: His igitur. Et infra: Audentes autem aliam fidem docere, vel tradere aliud symbolum. Item in quarto Concilio ^b, audentes fidem aliam docere, vel tradere aliud symbolum. Vnde hæc Concilia reputant hæc pro differentibus: hoc non negabitis. Postea allegastis epistolam ^c Cyrilli, vbi respondet ad Ioannem patriarcham Antiochenum, & dicit, quod prohibetur mutatio etiam syllabæ: & facitis nos attentos. Ego respondebo, ex quo arguitis per syllabas & dictiones, per easdem arguam ^d responsiones. In illa particula: Nullus possit certa verba mutare, fidem aut symbolum mouere, dictiones vel etiam syllabas præterire: rogo vt stemus in dictionibus & syllabis. Nos non mouemus symbolum Nicænum, nec Constantinopolitanum: & licet ponamus hoc verbum ^e, nil mouetur, sed ponitur ad declarationem. Vnde cum non moueamus substantiam symboli, sed honoremus illud, non potest dici, quod nos mouerimus: & sic non mutauimus dictionem. Videatur symbolum Constantinopolitanum & nostrum: nos non mouemus de Constantinopolitano. De præteritione syllabarum, dico, quod nihil præterimus, quia omnes syllabæ quæ sunt in Constantinopolitano, sunt in nostro. Cum ergo nihil dicat ^e de additione, cur facitis vim de additis syllabis? Et hæc responsio satis sufficeret: sed ex ipso textu epistolæ volo respondere. Etiam si hoc verbum, additio, fuisset inhibitum, nisi consideretis verba epistolæ, & præcedentia & sequentia, nunquam poteritis bene intelligere. Videamus ^f antecedentia. Dicit Cyrillus, quod aliqui arguebant eum, quasi diceret, quod Christus carnem de cælo attulerat. Secundo accusabatur, quod dixerat, quod in Christo fuerat facta commistio, seu fermentatio naturarum. Beatus Cyrillus dicit, absit quod ita teneam. Imo ita dico, quod puto facere illos qui ita dicunt, expresse contra sanctam scripturam & sanctos patres: ego se-

^a Sextum Concilium actione 18. in definitionibus.
^b Concilio Calchedonensi, actione 5. in definitionibus.

^c Supra relatum in actis Concilii Ephesensis part. 3. cap. 34.

^d scilicet, Filioque.

^e Cyrillus, scilicet.

^f Probat ex contextu epistolæ, quod per verba, nec syllabam & aliam fidem, Cyrillus intelligit de falsa fide.

quor maximum Athanasium per omnia, a quo timeo omnino deuiare. Vnde quia ista opiniones impingebantur Cyrillo, & ipse dicit quod sequitur per omnia sanctos patres: sequitur, quod illa verba, Aliam fidem, intelligantur de falsa fide. Hoc etiam patet in epistola, vbi dicit: Omne certamen nostrum est, vt Maria dicatur Dei genitrix. Hoc autem verbum non erat in symbolo Nicæno explicite, & ipse palam dicebat hoc: vnde addere aliquid vltra symbolum Nicænum, dummodo verum contineat, non est reprobatum. Deinde quod Cyrillus hoc asserat, apparet ex redditione rationis, quam subiungit. Memi-

Proverb. 22.

nimus, inquit, dicti Salomonis: *Noli transgredi terminos, quos posuerunt patres tui.* Sed ipse quando exposuit fidem suam in Synodo, vbi facta fuit prohibitio, dixit: Certus sum, quod ego non sum transgressus in aliquo fidem Synodi Nicænae. & Synodus Ephesina respondit: * Certe non es transgressus, quia secutus es fidem Nicænam. Ergo beatus Cyrillus demonstrat, quod dicens rectam rationem fidei, non transgreditur terminos patrum. Ergo non facit contra prohibitionem: & hæc prohibitio, Noli transgredi terminos, &c. ita refertur ad symbolum, sicut ad alias diffinitiones patrum præcedentium; quia expresse dicit: Sequimur per omnia sententias patrum, & maxime Athanasii. Vnde transgressio termini habet locum quoad omnem transgressionem ab institutione a patribus: sed nullo modo est prohibitum declarare doctrinas patrum: ergo nec doctrinas symboli Nicæni. Et sicut dixi alias, hæc prohibitio ita respicit diffinitiones, vt symbolum: & sicut patet, quod licet diffinitiones alias veras facere, ita & veras declarationes symbolo; quod pariter prohibitio respicit. Deinde cum beatus Cyrillus fundet se in auctoritate Salomonis, hæc prohibitio ita respiciebat stantes in Nicæa, sicut stantes in aliis Conciliis. Vnde si hæc prohibitio

* Conc. Ephes.
part. 1. act. 1.
post symbolum.

† Patres scilicet
Concilii
Constantinopolitani.

Apocal. vii.

constringit addentes, constringit & ^b Constantinopolitanos, qui multa addiderunt. Pridie probaui per septimam Synodum, quod hæc prohibitio fuit facta per sacram scripturam, cum dicit: *Maledictus*, &c. subdens, quod magna pœna constringit addentes. Vnde si ecclesia Romana subiacet prohibitioni, multo magis Synodus Constantinopolitana. Sed nec illa, nec nos subiicimur, sed illi qui contrariam

ANNO
CHRISTI
1438.

riam fidem tenent. Item intellectus verborum Cyrilli apparet ex his quæ dicebat contra Nestorium. Cyrillus dicebat Nestorio : * Non sufficit vt dicas symbolum quod male interpretaris, sed vt confitearis hæc capitula quæ mitimus. Si autem beatus Cyrillus voluisset, quod verba tenerentur, non petiisset a Nestorio, nisi vt verba illa profiteretur; & hoc Nestorius volebat : sed quia beato Cyrillo non sufficiebant syllabæ & dictiones, voluit quod profiteretur capitula sequentia & verum sensum. Quod autem subtractio & additio non intelligatur de syllabis, sed de significato, apparet ex epistola Cælestini, vbi reprehendit eundem Nestorium, & de eo conqueritur, quod remouerit, quod beata Maria sit Dei genitrix.

EPHES. Negatur, quod faciat mentionem symboli.

CARD. Hæc sunt verba ^b : Quis non dignus est anathemate iudicatus, qui addit fidei? Plene etenim ipsa fides & manifeste tradita ab apostolis, non habet diminutionem, nec augmentum. diminutio requiritur ^c. Inter multa quæ a te impie prædicata vniuersalis recusat ecclesia, simbolo ab apostolis tradito plangimus hæc verba, Dei genitricem beatam Mariam, fuisse sublata. Dico, quod Cælestinus dicit, quod hæc verba fuerunt a Nestorio sublata de simbolo apostolorum : & tamen non erant, quando queritur, quod fuerint detracta.

EPHES. Quæ verba?

CARD. Quia dicebat Christum duarum naturarum & duarum personarum, & quod Maria erat mater corporis animati, & non Verbi ^d. Deinde beatus Cælestinus non arguit Nicænum Concilium, quia remouerit, Descendit ad inferos, & certa alia verba : ergo non sumitur additio vel detractio, nisi cum ex eis sequitur veritatis detractio.

EPHES. Hic liber hoc non habet.

CARD. Habetis symbolum apostolorum?

EPHES. Non : & si fuisset, fuisset factum ^e verbum de eo.

CARD. Non ¹⁰ sequitur, quia in Constantinopolitano nunquam fit verbum : & dico, quod si diceret ^f de simbolo Nicæno, in illo non est de genitrice Dei, & tamen Cælestinus conqueritur, quod est ^g : & sic Cælestinus respicit ad sensum. Et quia negatis, quod non est aposto-

Concil. Tom. 33.

Mm

* Epistola ad Nestor. in a. c. Concil. Ephes. part. I. cap. 8.

^b Epist. Cælest. pape in a. c. Conc. Ephes. part. I. cap. 18.

^c Hæc duo verba, diminutio requiritur. sunt verba card. id est, requiritur, quod sit illud quod dicit Cælestinus fuisse diminutum & ablatum a simbolo : & subiicit verba Cælestini inter multa, &c.

^d Et sic a sensu symboli apostolorum auferrebat, quod esset Dei genitrix.

^e Scilicet in Conc. Nic. quando fuit editum symbolum Nicænum.

^f Scilicet Cælestinus si non dicit verba, Dei genitrix, fuisse sublata de simbolo apostolorum, sufficit quod dicit de Nicæno.

^g Scilicet, sublatum.

* quæ incipit, Quantum presidi, sic dicit.

º scilicet Ephes.

º Dicit hæc Ioannes Zonaras in Can. 7. Concilii Ephesini, vt notat etiam Bessarion in opusculo ad Lascharum, in fine huius operis exhibitio, cap. 1. referens rationes Latinorum. Hunc Zonaram fuisse secretarium imperatoris, habetur in titulo eius historiarum, quem nõ esse doctorem de numero sanctorum patrum bene hic asserunt Grotius sed certe schismaticum hominem & canonistam suum deberent etiam admittere in quibus catholice loquitur. º Subde, priuatur episcopatu, si clericus, clericatu, &c. vt in diffinitione Concilii Ephes. de qua supra. º Scilicet Ephesius.

lorum symbolum, volo vobis ostendere. Beatus Leo papa scribens ad Pulcheriam Augustam in epistola *: Ipsa breuis confessio fidei apostolorum totidem est signata sententiis, tamquam instructa sit munitione cælesti, vt omnis hæreticorum opinio solo ipsius posset gladio detruncari, cuius symboli plenitudinem si Eutyches puro & simplici corde recipere voluisset, in nullo a Concilii Nicæni dogmate deuiasset. & sic dicit a duodecim apostolis compositum. Ultra hæc dico, quod verba Cyrilli debent intelligi de additionibus quæ peruertunt verum sensum. Dico ad probandum hoc, quod verba hæc oportet intelligere secundum legem Synodi, quia non est credendum Cyrillum aliud intellexisse quam Synodus: sed clarum est, quod Concilium Calchedonense declarauit diffinitionem, quod intelligitur de deprauantibus: ergo & ita verba Concilii b. Et audiatis expositionem istam. Volens declarare diffinitionem factam in Ephesino Concilio, duo facit. Primo declarat diffinitionem Ephesini Concilii, & quare fecerunt. Secundo ponit suum sensum, horum scilicet diffinitorum: postea declarat eandem, & est Ioannis c. Simari apud vos celeberrimi, qui sic dicit: His lectis, Nestorius infidelis non solum ipsa dogmata docebat, sed prauè sapiebat, & blasphemabat hoc symbolum productum per Charisium. Damnarunt eundem Nestorium, & determinarunt teneri quæ Nicææ facta sunt: diuersam vero fidem illos tenere, qui contrarium faciunt; docere scilicet, & instituire dogmata diuersa, si episcopus d, &c.

IMPER. Quæ hæc expositio? Is liber non est approbatus. COLOSS. Est celebris apud vos, quando in isto velle-tis improbare, sufficit quod vester Græcus ita declaret, & est secretarius imperatoris.

IMPER. Non est doctor. FOROLIV. Si esset pro vobis, bene admitteretis: oportet, velitis, nolitis, audire veritatem.

CARD. Demum allegat e epistolam Cyrilli, & conatur deducere, quod inhibetur mutatio fidei, his verbis: Reprehenderunt similiter & nos, tamquam iis quæ dudum scripseramus, contraria sapientes. Et quod hoc non dissonabat a nouitatibus Nestorii. º Cyrillus dicit, quod fatuus fatua loquitur: nunquam dixi contrarium, imo sequor exposi-

ANNO
CHRISTI
1438.

tionem fidei Nicænæ, nil destruentes^a, quæ imposita sunt. Vnde subdit: Nos talia nunquam diximus: & nos non dicemus contra ea quæ Ephesina Synodus fecit. Vnde cum loquitur de alia, intelligit de cōtraria; & subdit: Qui declarat, nec innouat, nec fidei expositionem noscitur innouare. & sæpe hoc verbum, alia, sumitur pro contraria. Hoc patet in his quæ præcedunt diffinitionem, quia intelligebant de impia fide Nestorianorū, cum loquerentur de alia.

INTERPR. Fessus sum.

AND. Erat multiplicitate concertationum mirabile, quod tot mutuas concertationes illic potuisset referre.

CARD. ^b Dicas parum, oro, quod est expresse contra eos, cum dicunt, nil addit, quia multa addit, vt apparet intuenti verba quæ sequuntur, confitemur, &c. Hominem^c perfectum: sunt vltra triginta verba; & cum dicit^d si ista prohibitio fuit facta in primo, vt dicimus, quod non erat expediens fieri de nouo. Respondeo, quod prohibitio multoties repetitur ad maiorem explicationem, quia & quartum fecit, & quintum, & sextum: quia erat expediens repetere. Dinde dicitur quod illud verbum, ^e proferre, intelligitur de verbali, quia si de contraria, eo ipso essent priuati hæretici, non solum priuarentur. Dico quod miror de paternitate tua, ex textu apparet responsio. Nonne episcopi & clerici sapientes dogmata Nestorii, sunt hæretici? Quid est, quod in secunda parte diffinitionis illi qui sapiunt dogmata Nestoriana, deiiciuntur ab episcopatu, & non anathematizantur? Vnde ex hoc textu apparet, quod illa pœna imponitur expresse hæreticis. Et dico, quod non erat opportunum vt anathematizarentur, quia ipso iure hæretici sunt anathematizati, quia in decretis etiam Concilii anathematizatur omnis hæreticus. Hæc cōstitutio hanc pœnam voluit addere. Ad id quod dicitis, quod prima pars non loquitur nisi de mutantibus verba: loquimini contra epistolam Cyrilli quæ incipit^d Amor doctrinæ; & cōtra epistolam^e Vigilii. dico quod dicta Synodus tulit sententiam contra malam opinionem Nestorii. Certum est, quod secunda pars diffinitionis loquitur de dogmate Nestoriano. Si prima pars non intelligeretur de dogmate hæretico, Cyrillus non diceret verum, & Vigilius. Id quod dixit^f de prohibitione^g Ioannis non sequitur, quo minus nouis declara-

Concil. Tom. 33.

Mm ij

^a eorum scilicet.

^b Alloquitur, interpretem & rogat, vt bene referat Græcis suum argumentum.

^c Id est, iam habentem contra se latam sententiam, nō ferendam, vt subdit.

^d Alias, Scindum, in actis Concilii Ephesini part. 3. cap. 43.

^e Supra citatum.

^f Id est, ex eo quod dixit Ephesius de prohibitione Ioan. non sequitur, &c.

^g Apocal. vlt. vbi sanctus Ioannes maledicit addentibus.

• Scilicet est addendum, cur autem in sacra scriptura nec syllaba quantumvis vera possit addi, vide optime differentem cardinalem collat. seq.

tionibus possit quid declarari. Et dico, quod verum est, quod nihil noui addatur: ^a sed addita sunt, & addentur vsque ad finem saeculi declarationes sacrae scripturae & euangeliorum Dei. Ad id quod dicitis de tertio testamento, dicimus, quod nos non facimus testamentum tertium, sed sicut Cyrillus declarauit, ita & nos dedimus intellectum symbolo. Et cum dicitis, quod non reperiuntur nisi duo symbola, probauimus quod reperitur symbolum apostolorum, Nicenum & Constantinopolitanum. Item Tarasii secundum Hadrianum, qui addit per Filium: & non fuit reputatum facere contra prohibitionem tertii Concilii, & septima Synodus fecit, prout apparet in fine quarta actionis. Per ista responsum est omnibus vestris obiectionibus: & nisi esset temporis angustia, multis aliis rationibus approbarem: & non dubito vos claros esse, sed velle indagari, qualiter veritatem ipsam defendimus.

AND. Erat 23. hora diei, & frigus maximum: ac frigore fameve fatigatus quisque libenter surrexit, & dissoluta fuit diei illius conuentio.

NOTÆ AD DECIMAM TERTIAM
COLLATIONEM.

¹ *Actibus.*] Sensus est, quod prohibitio non addendi, applicatur illi actui Concilii, in quo traditum & diffinitum fuit symbolum, non aliis actibus & sessionibus, in quibus factae fuerant aliae diffinitiones. Respondet Ephesius argumento Iuliani, & ponderationi quam fecerat supra antecedenti collatione illorum verborum diffinitionis, scilicet: *His igitur recitatis*, &c. Sed & huic responsioni Ephesii replicat Iulianus infra.

² *Permittimus.*] Hæc sunt verba Cyrilli in epistola ad Ioannem Antiochenum in actis Concilii Ephesini part. 3. cap. 34. *Nullo modo patimur, vt ab aliquo fides illa, siue symbolum fidei concutiatur, quod a sanctis quondam patribus Nicanis editum est. Neque enim aut nobis, aut vlli omnino alteri, vel vnâ voculam ibi positam immutare, aut vnâ etiam syllabam præterire permittimus, memores eius qui dixit: Ne transferas terminos antiquos.*

³ *Epistola.*] Cyrilli ad Acacium Melitenum, alias incipit: Res quidem dulcis & commendabilis: in actis Concilii Ephesini parte 3. num. 35. cuius hæc sunt verba iuxta translationem vulgatam. *Intelligo vero & hoc quoque illos nobis obiicere, nempe quod fidei expositionem siue nouum symbolum reciperemus, quasi vetus illud venerandumque aspernati. At stultus stulta loquetur, & cor illius vana meditabitur. Illud tantummodo dicimus, nos neque nouam fidei expositionem ab vlllo exegisse,*

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1438.

neque ab aliis innouatam admisisse: sufficit enim nobis diuina scriptura, sanctorumque patrum prudentia, & symbolum fidei, ad omnia recta dogmata apte riteque concinnatum.

⁴ *Verba.*] Hæc sunt verba Cyrilli epistolæ in actis Concilii Ephesini part. 3. num. 34. *De virgine autem Dei genitrice, deque unigeniti Filii Dei incarnationis modo, necessario, non quasi aliquid adiungamus, sed pro comperto habeamus, ut iam inde ab initio ex diuinis scripturis sanctorumque patrum traditione accepimus, breuiter dicemus; nihil omnino addentes fidei in Nicæa a sanctis patribus expositæ. Illa namque ad omnem pietatis agnitionem, omnisque hereticæ prauitatis euerfionem sufficit.*

⁵ *Immanes.*] Id est, patres Concilii non sæuissent in eos, &c. cum vnusquisque posset dicere se non habuisse intentionem dicendi contra fidem, ergo signum est eos prohibuisse etiam additiones veras, ad euitanda subterfugia.

⁶ *Marcus.*] Habetur hæc epistola tom. 1. Conciliorum sub Marco, & in Concilio Nicæno a Pisano collecto lib. 3. Et quidquid sit de aliis in ea epistola contentis, de quibus Baronius anno 336. num. 58. certe quæ in ea dicuntur de Canone Nicæno prohibente additionem, habentur etiam in epistola Liberii, quæ hic infra citatur. Nec mirum si hodie non legatur inter alios Canones. Nam passos esse naufragium, & hinc inde ex sanctorum patrum fida relatione colligi debere, vide apud Baronium tom. 3. anno 325. num. 157. & tom. 5. anno 419. num. 70. & 82.

⁷ *Falsa.*] Id est, non omnis additio diuersa secundum verba potest dici alia vel diuersa fides, quia cum vna sit vera fides, omnis alia & diuersa est falsa.

⁸ *Responsiones.*] Id est, respondendo. Vis argumenti consistit in hoc: Nos non mouemus vel syllabam Nicæni aut Constantinopolitani symboli, quia non dicimus hanc dictionem, Filioque, in eis fuisse, sed dicimus esse aliud symbolum hoc nostrum, sed implicite in eis contentum, & per explicationem auctum.

⁹ *Non.*] De symbolo apostolorum a sanctis patribus ex apostolica traditione agnito & venerato, vide plura apud Baron. tom. 1. anno 44. num. 15. Et quia Græci illud non recitant, ideo hic non agnoscit Ephesus, & temere affirmat, nec agnitum a sanctis patribus. De hoc iterum infra sequenti collatione.

¹⁰ *Sequitur.*] Id est, non sequitur non reperiri symbolum apostolorum, quia in symbolo Nicæno non fit mentio de eo. nam nec in Constantinopolitano fit mentio de Nicæno.

¹¹ *Cyrillus.*] Epistola ad Acacium in actis Concilii Ephesini part. 3. cap. 35. cuius verba, quæ hic innuit cardinalis, hæc sunt. *A Nestorii vocum nouitatibus non abhorreere contendunt, quin & nos quoque vituperant, quasi iis que scripsimus, contraria senserimus. At stultus stulta loquitur. (& infra) sancta quippe Synodus quæ Ephesi conuenerat, necessario prouidit non oportere aliam fidei expositionem, &c.*

¹² *Perfectum.*] Innuit diffinitionem Concilii Calchedonenfis actio-

ne 5. in qua de perfectione Christi plura adduntur aliis Conciliis præcedentibus, & ipsi Ephesino, in quo erat lata prohibitio.

¹³ *Dicit.*] Id est, cum dicit Ephesius, quod si ista prohibitio addendi, erat iam facta in primo Concilio Nicæno, ut supra diximus nos ex Liberii papæ epistola, non erat opus ut iterum fieret in Ephesino Concilio & in Calchedonenfi, & sequentibus.

¹⁴ *Proferre.*] Aliam scilicet fidem, intelligitur etiam in verbis, nam de contraria in sensu iam ex natura rei erat hoc prohibitum hæreticis.

¹⁵ *Hadrianum.*] Id est, tempore Hadriani papæ, in professione fidei Tarasii patriarchæ approbata in Synodo. Vide quæ diximus supra in 2. nota collationis 4.

COLLATIO DECIMAQUARTA.

DIE XIII. DECEMBRIS.

Vtrum nouæ professiones fidei contrariæ symbolo reiiciendæ sint, an vero etiam non contrariæ. Concluditur, ut disputationes fiant de veritate additionis, Filioque: & ob pestem ortam Ferrariæ, summus pontifex transfert Concilium Florentiam, ad quod omnes Christianos principes hortatur.

Num. I.

AND. **H**OC in conuentu incepit Ephesinus hoc modo.

EPHES. Nos promissimus, reuerendissime pater, respondere particulariter ad ea quæ dicta sunt pro parte vestra, quæ continentur in octo capitulis. Ista octo capitula ab aliis elegimus, quia videbantur nobis magis necessaria & pertinentia, & quod non haberent superfluitates, & quod ad rem pertinerent. Dum autem more dialecticorum nos ad ipsa capitula credebamus respondere, nos nescimus quo pacto decurrimus ad quædam alia, ita ut vix nos potuerimus primum argumentum declarare: & ostendimus manifeste & euidenter Charisium non exhibuisse symbolum ut commune, sed ut expositionem suæ fidei, per quam voluit se ostendere fidelem, & orthodoxam veritatem tenere. De priuato symbolo nullam curam habemus. Sed de vniuersali ecclesia impræsentiarum, si videtur, repetam quod & dimissimus, & discurremus subsequenter cetera capitula, prout nobis erit possibile, vnumquodque examinantes. Itaque secundum dictorum articulorum erat videlicet, quod diffinitio præfata non modo prohibebat, quod aliquis posset apponere aliam fidem,